

Ekoskärveluohjeita

ASKARTELUOHJEITA KIERRÄTYS- JA LUONNONMATERIAALEISTA

Askartelijalle lähes mitkä tahansa materiaalit ovat arvokkaita – kannattaa siis olla ennakkoluuloton materiaalihankinnoissa! Hyviä askartelutarvikkeita, kuten värillisiä hukkakopioita, lehtikuvia, munakennoja, hylsyjä, langanpätkiä ja lahjapaperin palasia, voi kaivaa roskakorista. Myös monet luonnonmateriaalit, kuten villa, pajut ja muut risut, ovat mainioita askartelumateriaaleja. Kävyt, lehdet ja oksat ovat vaikkapa oivia kortin koristeita.

Askartelu ja käsillä tekeminen rentouttaa, antaa yhdessä tekemisen kokemuksia sekä suo mahdollisuuden nauttia oman käden tuotoksista. Kierrätysmateriaaliaskartelu tuo kaksinkertaisen ilon, koska se säästää lisäksi ympäristöä. Jäte ja luonnosta kerätyt materiaalit ovat ilmaisia. Aina ei tarvitse ostaa kalliita materiaaleja ja askarrella ohjeiden mukaan. Tee siis ekoteko samalla, kun saat itsellesi roppakaupalla iloa! Oman ilon tuottamisen lisäksi tämän vihkosen askarteluohjeita voi käyttää kestävän elämäntavan opiskelun tukena vaikkapa lasten- tai nuortenryhmien kanssa.

Tässä muutamia vinkkejä, joiden avulla pääset alkuun jäte- ja luonnonmateriaalien hyödyntämisessä askartelussa. Kannattaa kuitenkin muistaa, että luovalla mielellä osaa itsekin keksiä yhtä hyviä tai parempiakin luomuksia. Askarrellessa tulee usein mieleen uusia askarteluideoita. Jättemateriaalista askarrellessa vain mielikuvitus on rajana. Iloisia askarteluhetkiä!

Nämä askarteluohjeet tarjoaa sinulle Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskuksen ja Suomen Ympäristökasvatuksen Seuran Ekoarkihanke. Hanke on osa EU:n Urban II -yhteisöaloiteohjelmaa. Ohjeita on kokeiltu hankkeen toiminnan aikana Helsingissä vuosina 2003-2005 muun muassa kasvattajien ekohenkisillä työkyöpäivillä.

Pieniä lahjoja:

Kohokuviollinen valokuvakehys

Tarvikkeet:

- ★ kartonkia (esim. muropaketti)
- ★ liimaa (mielellään juoksevaa, esim. Erikeeper)
- ★ ohutta narua
- ★ metallifoliota
- ★ viivoitin
- ★ kynä

Valmistus:

Valitse kehystettävä kuva. Pane se kartongille ja piirrä viivoitinta käyttäen sopivan kokoinen kehys. Kehyksen on hyvä olla joka suuntaan muutaman sentin kuvaa isompi. Leikkaa kehys irti. Tee sen keskelle kuvaa hieman pienempi aukko.

Kohokuviot syntyvät narun avulla, joka näkyy folion läpi. Kuviot piirretään ensin ja sitten päällystetään narulla. Piirrä haluamasilaisia kuvioita kehykseen kynällä. Huomioi, että kuviot eivät voi olla kovin yksityiskohtaisia, koska ne pitää voida taituttaa näkyviin narulla. Esimerkiksi voit piirtää erilaisia kiemuroita tai kirjaimia.

Sivele piirtämiisi kohtiin liimaa ja asettele päälle narunpätkiä. Odota liiman kuivumista, että narunpätkät tarttuvat kunnolla. Päällystettyäsi kaikki kuviot narulla, levitä liimaa koko kehyksen etupuolelle. Sivele siis sekä kartongin etupuoli että narut liimalla. Laita hiukan kehystä isompi foliopala etupuolen päälle, niin että se liimautuu kartonkiin kiinni. Painele kuviot varovasti esiin liimatessa foliota.

Leikkaa valokuva-aukon kohdalta

jokaisesta kulmasta viisto leikkaus kohti valokuva-aukon keskikohtaa. Kun leikkaat kulmista kohti keskustaa, muodostuu X:n muotoinen leikkaus. Sinun ei tarvitse tällöin leikata aukon reunojen läheltä, jolloin jälki on siisti. Taita folion aukon keskellä olevat palat kehyksen taakse. Taita folion ulkoreunat kehyksen taakse ja liimaa.

Paperimassasta tehty peili tai jääkaappimagneetti

Tarvikkeet:

- ★ revittyjä paperinpalasia, esim. munakennoja tai tavallista silputtua toimistopaperia, pakkausten silkki- yms. paperit. (HUOM! Värillisestä toimistopaperista saa valmiiksi värillisen massan.)
- ★ vettä
- ★ juoksevaa liimaa (Esim. Erikeeper, lisää massan muovailtavuutta)
- ★ Esim. karamelliväriä massan värjäämiseen
- ★ Tarpeeksi suuri kattila ja keittomahdollisuus
- ★ Tehosekoitin, sauvasekoitin tai porakone ja maalinsekoitin, pienten määrien hienontamiseen riittävät toki omat kädet tai vaikka haarukka.
- ★ peilin palanen
- ★ magneettinappeja (saatavilla askartelukaupoista)

Valmistus:

Silppua paperi pieniksi paloiksi ja laita ne kattilaan. Jos käytät silppurilla silputtua paperia, säästyt repimiseltä. Lisää sen verran vettä, että silppu peittyy. Keitä seosta hiljaisella tulella vähintään 20 minuuttia, mutta seosta voi keittää jopa kolmen tunnin. Vaihtoehtoisesti voit jättää paperimassan likoamaan yön yli jolloin saat siitä pehmeää keittämättä.

Lisää vettä ja hienonnan. Vettä saa hienonnettaessa olla runsaasti niin, että työ sujuu hyvin ja koneita räsittämättä. Sekoita, kunnes paperimassa muuttuu mössöksi. Poista liika vesi. Voit siivilöidä massan sihdin läpi. Muista, että vedessä oleva hienon hieno paperi tukkii helposti viemärin.

Koeta suodattaa kuidut mahdollisimman tarkoin talteen. Kaada vesi vaikka hauraan keittiöpöyhkeen tai sideharsovaipan läpi ennen viemäriin laskemista. Näinkin talteen saadut kuidut kannattaa palauttaa takaisin massaan, koska ne ovat erityisen hyvää raaka-ainetta.

Lisää seokseen tilkka liimaa. Liima kannattaa lisätä varovasti ruokalusikallinen kerrallaan. Vaivaa seosta kuin pullataikinaa, kunnes se muuttuu kiinteäksi ja pinta liisteristä liukkaaksi. Vaivaamisen alussa paperimassa on murumaista, mutta se muuttuu muovailuvahamaiseksi.

Paperimassan väri riippuu käytetyn materiaalin väristä. Paperimassaa voi värjätä esimerkiksi kangas- tai karamelliväreillä. Pigmenttivärit ovat riittoisia, joten käytä niitä varoen. Jos paperimassa on valmiiksi värjätty, ei valmiita tuotteita enää tarvitse maalata. Sekoita väriä massaan, kunnes saat haluamasi värisävy. Huomaa, että kuivuneessa työssä väri on vaaleampi.

Muovaile paperimassasta haluamasi koriste-esine. Kun paperimassasta valmistettu työ on kuivunut ainakin vuorokauden ajan, voidaan se maalata peiteväreillä halutun väriseksi.

Tässä pari esimerkkiä:

Peili:

Paperimassakehyksisen peilin saat upottamalla paperimassaan koristeeksi peilin palasen. Peilin ei kannata olla kovin iso, että se on helppo valmistaa. Peilin takapuoli päällytetään kokonaan paperimassalla ja etupuolelle tehdään joka puolelta saman levyiset kehykset. Peilin reunat eivät saa näkyä, vaan ne peitetään massalla tasaisesti. Kehyksiin saa persoonallista ilmettä esimerkiksi auringon säteiden muotoisilla sakaroilla, jotka muotoillaan peilin ulkopuolelle jatkamalla kehystä peilistä pois päin. Peilin ripustamista varten voit upottaa peilin yläreunaan U-lenkin mallisen metallilangan palan työn ollessa vielä märkä. Vastaavasti voit upottaa massaan myös muita koriste-esineitä kuin peilin paloja, kuten esimerkiksi helmiä.

Jääkaappimagneetti:

Muotoile haluamasi koriste-esine kuten esimerkiksi sydän tai kukka. Työn tulee olla melko pieni, että magneetti jaksaa kannatella työtä. Jätä työn takapuolelle noin 20 sentin kolikon kokoinen tasainen pinta. Odota työn kuivumista. Liimaa magneetti paperimassatyön sileään kohtaan työn taakse kiinni.

Äitienpäivän paperimassakukka

Tarvitset:

- ★ Omenakennoja (tai pakkaus-kartonkia)
- ★ Munakennoja
- ★ Paperimassaa (ks. paperimassan ohje yllä)
- ★ keppejä/tikkuja/bambuverhon osia varsiksi
- ★ Paperinarua tai muuta sopivaa lehtimateriaalia, kuten rypistettyä

kahta puolta vesivärein maalattua konttoripaperia

- ★ Narua tai mitä tahansa, mistä saa sopivia hapsuja heteiksi
- ★ Liimaa

Tee paperimassa. Kukka valmistetaan kahdesta osasta: terälehtiosasta ja kukan keskustasta. Leikkaa omenakennosta kukka siten, että kukan terälehdet nousevat ylöspäin omenakennon muodon mukaan. Leikkaa siis kerralla omenakennosta koko kukka, äläkä yhtä terälehteä kerrallaan. Leikkaa munakennosta kukan pyöreä keskiö, joka myös nousee kennon muodon mukaan vähän ylöspäin. Liimaa kukan keskiö paikalleen. Keskiö on helpompi valmistaa siten, että munakennosta leveä puoli on alaspäin.

Lehdet valmistetaan paperinarusta tai rypistetystä toimistopaperista leikkaamalla niistä sopivankokoiset pätkät. Kukan varren voi joko maalata vihreäksi tai päällystää vihreällä paperilla (ks. liimatekniikan ohje) tai kangasteipillä. Jos teippaa tai päällystää varren, kannattaa lehdet asettaa paikalleen samalla kun kierittää teippiä/paperia varren ympäri jättämällä lehtien tyvet kieritetyn teipin tai paperin alle. Myös varren päät on hyvä päällystää tai maalata. Pienempien lasten on helpompi maalata varret.

Kun keppi on valmis, kasta sen pää liimaan ja työnnä se omenakennosta läpi. Päällystä koko kukkaosa värjättyllä paperimassalla. Koska paperimassassa on liisteriä seassa, kiinnittyy se kukan pintaan. Tee kukan heteet ohuesta (paperi)narusta tai mistä tahansa hapsuista. Langanpätkiä voi etukäteen tärkätä kastamalla niitä liimavesi-seokseen, jolloin ne

pysyvät kauniisti pystyssä. Keskiön pohjaan tai laidoille voi heteiden asemasta liimata jotakin hauskan näköisiä yksityiskohtia kuten rypistettyä silkkipaperisilppua.

Paperimassakukka kuivuu noin vuorokaudessa.

Pääsiäisen rairuohopurkki

Tarvitset:

- ★ maitotölkin
- ★ kreppipaperia tai vihreää kopio-paperia
- ★ murolaatikon
- ★ tusseja
- ★ liimaa
- ★ sakset
- ★ kangasta

Aseta maitotölkki vaakatasoon pitkä sivu pöytää vasten. Leikkaa yksi pitkistä sivuista auki, jolloin saat itsellesi rairuohoa varten pitkän kapean istutusruukun. Päällystä maitotölkki vihreällä kreppipaperilla, joka ulottuu yli purkin yläreunan. Leikkaa reunan ylittävään osaan hapsuja.

Leikkaa murolaatikosta reunat irti toisistaan, jolloin saat käyttöösi kartonkilevyä piirustusta varten. Piirrä käyttöön saadun kartongin harmaalle puolelle kaksi isoa noin 20 sentin korkuista pupua ja leikkaa ne irti ääri viivojaan pitkin. Liimaa puput maitopurkin yhdelle pitkälle reunalle vierekkäin ja piirrä pupuille kasvot. Puput ovat siis pystyssä, kun maitopurkki on kallellaan aukko ylöspäin. Pupujen päät tulevat maitotölkin laidan yli. Leikkaa kankaasta kaksi 15 x 3 sentin kokoista kangasuikaletta ja sido ne pupujen kaulan ympäri kaulahuiveiksi. Täytä maitopurkki mullalla ja kylvä siihen rairuohon siemeniä.

Lautasliinarenkaat vessapaperirullista

Tarvitset:

- ★ sakset
- ★ maitoliimaa, eli PVA-liimaa
- ★ vessapaperirullan
- ★ vettä
- ★ astian
- ★ sanomalehtipaperia tai kangasta päällystysmateriaaliksi
- ★ ehkä kartonkia
- ★ värejä
- ★ mitä tahansa koristeeksi sopivaa, jos niin haluat

Leikkaa vessapaperirullasta kapeita noin kaksi senttiä leveitä renkaita. Leikkuureunan ei tarvitse olla kovin tasainen, eikä renkaan täysin pyöreä, koska muotoa voi hioa myöhemässä vaiheessa.

Sekoita liimaa ja vettä kulhossa. Renkaat voi päällystää joko paperilla tai kankaalla. Revi päällystysmateriaali (kangas tai paperi) kapeiksi suikaleiksi. Upota suikaleet reilusti liimavesiastiaan. Kiedo suikaleita vessapaperirullarenkaan ympärille siten, että rengas peittyy kauttaaltaan. Oio renkaan muoto ja jätä se kuivumaan. Kuivuneen renkaan voi koristella monella tavalla: esimerkiksi renkaaseen voi maalata erilaisia kuvioita ja liimata tai ommella siihen kartongista leikattuja koristeita sekä kääriä sen ympärille kimaltelevia lankoja.

Tuulikello kierrätysmateriaalista

Tarvitset:

- ★ hyvin ohutta metallilankaa (vaikka käämistä) tai siimaa
- ★ vanhoja metallisia, pyöreitä raastinrautalevyjä (vanhojen porkkanan raastimien osia saatavilla usein esim. kierrätyskes-

- kukselta) tai vanhoja keittiö-
vatkaimia
- ★ joutavia lusikoita, haarukoita tai metallihenkareita
- ★ lasihelmiä, lasinpaloja tai peilinpaloja
- ★ lasimaaleja ja hiekkapaperia
- ★ mikäli työssä käytetään lasinpaloja
- ★ pihdit

Tee metallisesta raastinrautalevystä tai vanhasta käsi-
vatkaimen taikina-
koukusta tuulikellon kasassa pitävä osa. Raastinrautalevyyn asetellaan siimalla kiinni eri kohtiin levyä roikkumaan esineitä. Vatkain pidetään vatkainosa alaspäin ja kiinnitellään siihen siimalla tasaisesti eri puolille vatkainta siimalla esineitä.

Kiinnitä raastinrautalevyyn tai vatkaimen metallilangan tai siiman avulla metallisia lusikoita, haarukoita tai metallihenkarista leikattuja eripituisia pätkiä hiukan eri korkeuksille siten, että ne voivat tuulessa heiluaan osua toisiinsa. Saat kiinnitettyä siiman/metallilangan henkarista leikattuun metallinpätkään taivutamalla metallin toiseen päähän pienen lenkin, johon pujotat kiinnitysmateriaalin.

Jos haluat lisää väkettä, kiedo metallilankaa tukevasti myös muuttaman lasinsirpaleen/peilin ympärille ja ripustele sirpaleita ruokailuvälineiden sekaan. Mikäli käytät tuulikellossasi lasinpaloja, hio lasinpalojen reunat hiekkapaperilla. Maalaa lasinpalat lasimaaleilla haluamasi värisiksi. Anna lasimaalin kuivua. Muista varmistaa, että käyttämäsi lasimaali on vedenkestävää.

Halutessasi voit pujotella siimaan/metallilankaan helmiä koristeiksi tai

taivuttaa metallilangan kierteiseksi pyörittämällä sen esimerkiksi kynävarren ympärille. Poista kynä taivutettuasi lankaa.

Kiinnitä lopuksi tuulikelloon ripustuslenkki siimalla tai metallilangalla.

Jouluinen neulahuovutus

Neulahuovutuksessa villan kuidut saadaan kiinnittymään toisiinsa kiinni huovutusneulalla pistelemällä, jolloin huovuttamiseen ei tarvita perinteisen huovuttamisen tapaan saippuaa ja vettä. Neulahuovutuksessa käytettävä neula on erityisesti neulahuovutukseen tarkoitettu. Huovutusneuloja voi ostaa askartelu- ja käsityötarvikeliikkeistä. Huovutusneulan kärkiosassa on pieniä väkäsiä, jotka villaa pisteltäessä vetävät villan kuituja siten, että ne takertuvat toisiinsa eli huopuvat. Neulahuovutuksen avulla voit tehdä tarkkaa ja yksityiskohtaista työtä sekä kolmiulotteisia hahmoja.

Perusohje neulahuovutukseen:

Tarvikkeet:

- ★ huovutettavaa villaa
- ★ huovutusneula
- ★ superlonia huovutusalustaksi

1. Muotoile villatuppo kädessäsi haluamaasi muotoon.
2. Aseta villatuppo superlonin päälle ja aloita pistelemällä villan pintaa sieltä täältä huovutusneulalla.
3. Pistele villaa tasaisesti joka puolelta siten, että neula menee koko työn läpi. Jatka villapinnan pistelyä, kunnes se on mielestäsi tarpeeksi huopunut.

Hahmon huovuttaminen:

Huovutusneulan avulla voit helposti huovuttaa esimerkiksi erilaisia eläinhahmoja. Hahmon huovuttaminen on helppoa sillä villaa voi lisätä tarpeen mukaan huovutettuun työhön, vaikka se olisikin jo tiiviiksi huovutettu.

1. Hahmon huovuttaminen kannattaa aloittaa huovuttamalla ensin keskivartalo. Muotoile ensin villatuposta suurin piirtein haluamasi keskivartalon muoto. Huomioi, että villa kutistuu huopuessaan noin kolmanneksen. Pistele villaa joka puolelta huovutusneulan avulla. Käytä superlonin palasta alustana. Huovan tiiviys riippuu neulalla pistelyn määrästä. Mitä enemmän villaa huovutusneulalla pistellään, sitä tiiviimpi huovutetun työn pinnasta tulee. Jatka villan pistelyä kunnes se on riittävästi huopunut.

2. Hahmon ulokkeet, kuten kädet, jalat ja korvat kannattaa huovuttaa erikseen superlonilevyn päällä. Huovuta uloke muuten valmiiksi keskivartalon tapaan, mutta jätä sen kiinnittämiskohtaan hieman huovuttamatonta villaa. Valmis uloke kiinnitetään hahmon vartaloon neulalla pistelemällä. Ohuissa ulokkeissa voi käyttää tukena ulokkeen sisällä metallilankaa.

3. Viimeiseksi lisää neulalla huovuttamalla esimerkiksi raidat ja muut yksityiskohdat erivärisestä villasta. Ompele lopuksi silmät ja vastaavat pienet yksityiskohdat kiinni hahmoon.

Tonttu

Tarvitset

- ★ tyhjän lääkepurkin tai vessapaperirullan
- ★ punaista kangasta (tonttuhatun valmistamiseen sekä vessapaperirullan/lääkepurkin ympäröimiseen), kangaspala kaulahuiviksi, valkoinen n. 15 x 15 cm pala kangasta päähän
- ★ villalankaa hiuksiksi
- ★ superlonpatjan pala pääksi tai kangastilkkuja noin nyrkillinen
- ★ tusseja
- ★ liimaa
- ★ sakset
- ★ kulkunen tai helmi tontun myssyn päähän
- ★ lankaa ja neula (vain jos kiinnität kulkusen)

Leikkaa punaisesta kankaasta sopiva pala purkin tai vessapaperirullan ympärille siten, että koko pinta peityy. Tästä tulee tontun vartalo. Mikäli käytät lääkepurkkia, sido purkin kaulan ympärille väljästi jäävä kangaspala kangassuikaleesta tehdyllä kaulahuivilla kiinni. Liimaa kangas purkin tai rullan ympärille. Leikkaa superlonista tontulle pää ja kääri sen ympärille valkea kangaspala. Työnnä kangaspalan päät purkin tai rullan toisesta päästä sisään siten, että pää pysyy tukevasti paikoillaan. Piirrä tontulle kasvot tusseilla.

Leikkaa villalangasta noin 20 senttiä pitkiä pätkiä. Aseta kangaspätkät langan keskikohdasta tontun pään päälle siten, että pitkät hiukset valuvat molemmin puolin tontun päätä. Hiukset kiinnitetään sitomalla tontun päähän tonttulakki. Leikkaa punaisesta kankaasta iso kolmio ja kääri se tontun pään ympäri tonttulakkimaisesti. Lakin reunat kiinnitetään lii-

malla toisiinsa. Mikäli haluat, voit ommella kulkusen tai puuhelmen tontun lakkiin. Lopuksi leikkaa kaulahuiviksi noin 10 x 3 sentin kokoinen kangassuikale ja kääri se purkin tai vessapaperirullan kaulan ympäri, jotta tonttusi saa kaulaansa huivin. Halutessasi voit saksilla leikata kaulahuivin päätyihin pieniä hapsuja.

Pajurunkoinen tähti

Tarvitset:

- ★ Muutaman pajunoksan
- ★ Lankaa tai metallilankaa sitomiseen
- ★ Paperinarua, kapeaa pitsiä, lankaa, matonkudetta tai vastaavaa
- ★ Suihkutettavaa hopea- tai kultamaalia

Asettele pajunoksat tähden muotoon tasaisen alustan päällä. Sido tähtikehikko kiinni, niin että muoto säilyy. Laita tähden päälle paperinarua tai muuta lankaa siten kuin taiteellista silmääsi miellyttää. Maalaa tähti molemmin puolin suihkutettavalla maalilla. Kiinnitä ripustuslenkki.

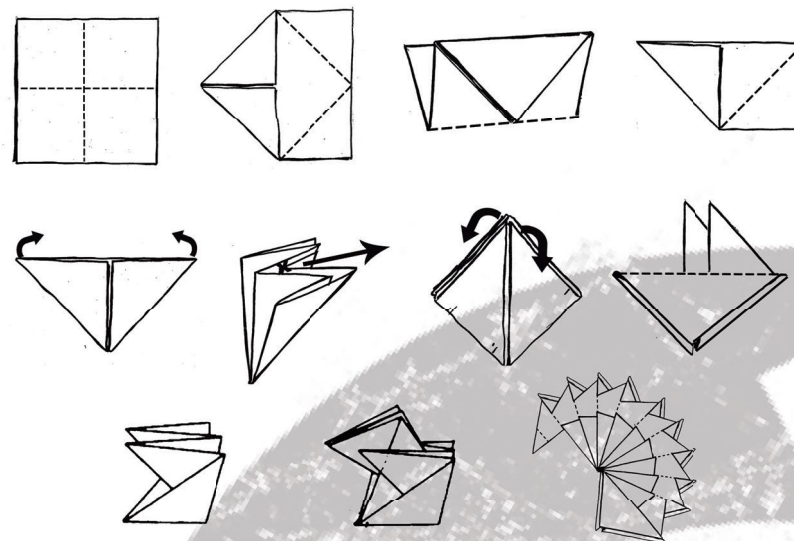
Pannunalunen taittelemalla kahvipusseista

Tarvitset:

- ★ Kahvipusseja
- ★ Neulan ja lankaa

Taittele pussit ohjeen mukaisiksi "moduuleiksi" ja kokoa niistä pyöreä pannunalunen. Kiinnitä kappaleiden kärjet keskellä yhteen muutamalla pistolla.

Taitteluohje seuraavalla sivulla.

Tässä vielä joitakin lähteitä, joista löydät lisää vinkkejä askarteluun. Kannattaa hyödyntää kirjaston askartelukirjojen valikoima!

Kirjat:

- ★ Angela Wilkes: VÄRIKÄSTÄ ASKARTELUA
- ★ Askartelu ja käsityö
- ★ Askartelulehti
- ★ Barff, U. & Burkhardt, I. 1997. Uusi askartelukirja.
- ★ Elliott, M. & Boase, P. & Fitzsimons, C. 1996. 100 ideaa lapsille. Luo - tee - leiki
- ★ FamilyFun magazine
- ★ Felicity Lewis: PIKKU LAHJAT
- ★ Jackson, P. 1997. Tehdään paperiveistoksia..
- ★ Leeann Mackenzie: Garden decoration from junk
- ★ Marion Elliot + Petra Boase: 100 IDEAA LAPSIKSI
- ★ Nicehouse.fi
- ★ Paavilainen, M. 1998. Painan, maalaan, huovutan.
- ★ Stewart and Sally Walton: Eco Deco.
- ★ Ulla- Maija Majanen: Päivähoidon ja alkuopetuksenluova askarteluvuosi 2

Internet:

- ★ www.kierratyskeskus.fi/askartelu
- ★ www.askartelukansioni.net/
- ★ family.go.com
- ★ olet.info/web/sa_handicrafts/handicrafts_main.jsp
- ★ www.creativ-seiten.de/
- ★ www.enchantedlearning.com/crafts/
- ★ groups.msn.com/Kapiokirstu/askartelu.msnw
- ★ www.kemi.fi/kk007409/ESKARI.HTML
- ★ www.koulukanava.fi/tekminen.htm
- ★ www.metsavastaa.net/index.cfm?docID=6134
- ★ www.opas.net/suora/Luovuus.htm
- ★ www.perhekerho.net/askartelu/
- ★ www.sinelli.fi/sinelli/albuminsivut.htm
- ★ www.sinooperi.fi/
- ★ www.sooda.com/joulumaa/vinkit.html
- ★ www.tiimari.fi/askarteluohjeet

